

TARIM POLİTİKASININ ARAÇLARI

Ulusal Tarım Politikası Araçları

- Devletin tarım politikasını yönlendirmek için aldığı *kararların, önlemlerin, doğrudan ya da dolaylı çabaların tümü* tarım politikası araçlarını oluşturur.
- Yani **yasalarla tarımsal alanda birtakım düzenlemeler** yapılması nasıl tarım politikası amaçlarına erişmek için bir araçsa,
- **üretime yapılacak bir müdahale,**
- **fiyatlarda yapılacak bir ayarlama,**
- **girdi sağlanması veya girdi sübvans. vb.** hep birer araçtır.
- Devletin hangi araçtan yararlanma yolunu tutacağı da gereksinimlere, zorunluluklara veya uygulanan devlet politikasına göre değişir.

Araçların Sınıflandırılması

- Müdahale alanlarına göre
- Amaçlarına erişme süresine göre
- Devletin ekonomik yaşama doğrudan/ dolaylı araçlarla müdahalesine göre
- Devletin mali yönden üstlendiği yükümlülüklerle göre

Araçların Sınıflandırılması/ Müdahale alanına göre

- üretim alanı,
- pazar alanı,
- sosyal alan,
- gelir alanı,
- bölgesel alan
- genel ekonomi alanı

Araçların Sınıflandırılması/ Amaçlarına erişme süresine göre

- tarımsal gelirin artırılması,
- maliyetlerin düşürülmesi,
- tarımsal yapının düzenlenmesi gibi uzun süreli amaçlara erişmede kullanılan araçlar,
- arz ve talep dengesinin sağlanması amacıyla yönelik kısa dönemli araçlar farklı farklıdır

Araçların Sınıflandırılması/ Devletin ekonomik yaşama doğrudan/ dolaylı müdahalesi

- Doğrudan müdahalede pazar büyüklüğü, yani fiyatlar, üretim ve tüketim doğrudan doğruya değişmektedir.
- Dolaylı müdahalede ise pazar verileri saptanmakta, yani rekabet, pazar organizasyonu, dış ticaretin korunması konularında esaslar getirilmekte ve bunlar da pazar büyüklüğünü dolaylı etkiler

Araçların Sınıflandırılması/Devletin mali yönden üstlendiği yükümlülüklerle Göre

- 1) devlete mali yükü olan önlemler,
- 2) devlete doğrudan mali yükü olmayan önlemler,
- 3) genel ekonomi politikası önlemleri

I.Devlete Parasal Yükü Olan Önlemler

1. Gerçek harcamalar: Devletin mal ve hizmet satın alması, Devlet toplam talebin bir parçası gibi piyasadan mal ve hizmet satın alır ve bir karşılık elde eder
 - a. Cari harcamalar
 - b. Yatırım harcamaları
 - c. Kalkınma carileri
2. Transfer Harcamaları: Devletin yaptığı harcamalar karşılığında eline mal ve hizmet geçmez
 - a. Gelir transferleri (kişi ve kurumlara yönelik)
 - b. Sermaye transferleri

Gerçek Harcamalar

- **Cari harcamalar:** faydası bir dönemle sınırlı, daha sonraki dönemde üretim artışı sağlamaz.(Destekleme alımları, hammadde ve girdi alımlar, maaş ve ücretler)
- **Yatırım harcamaları:** Faydası bir dönemle sınırlı olmayıp, üretim gücünü artırmaya yöneliktir. Karşılığında devletin mal ve sermaye stokunda artış olur (alt yapı ve üst yapı yatırımları, tarım ürünlerini işleyecek veya girdi üretecek fabrikaların kurulması, alet- makine, damızlık hayvan alımı, elektrik, içme suyu, yol yapımı vs)
- **Kalkınma carileri:** faydası cari dönemle sınırlı olmayıp, kısa dönemde üretim artışı sağlamaz, satın alma gücü de sağlamaz. Tarımsal üretimin dışındaki harcamalardır.Bunlar eğitim ve sağlık alanındaki harcamaları kapsar

Transfer Harcamaları

- Transfer harcamaları cari talebe bağlı olarak ortaya çıkılmaz ve bu harcamalar karşısında devlet mal ve hizmet elde etmez.
- Transfer harcamaları ile servet unsurları devletten kişi veya kurumlara geçmekte ve yararlanıcıların satın alma gücü artar .
- Farklı şekillerde sınıflandırılır
 - Vasıtasız (kişi/kurumlara yapılan demeler)
 - Vasıtalı (devletçe üretilen mal ve hizmetleri düşük fiyatla sunulması)
 - Verimli (retimi artırıcı demeler)
 - Verimsiz (sosyal yardımlar, eğitim ve askeri harcamalar)
 - İktisadi transferler(İDT yatırımları için yapılan harcamalar)
 - Mali transferler(Katma bütçeli idarelere ve uluslar arası kuruluřlara)
 - Sosyal transferler(sosyal amaçlı yardımlar)
 - Borç demeleri(i ve dış borç faizleri demesi)

Transfer Harcamaları/veriliş amacına göre

- Sermaye transferleri: Devletin sermaye oluşumunu sağlamak için özel kesimden taşınır veya taşınmaz mal kamulaştırması ve satın alması şeklinde olur. Kamulaştırılan mal yine kamu hizmetine kullanılır. (Arazi topluluştırması, toprak reformu, köylerin yeniden yerleştirilmesi, altyapıyı güçlendirme çalışmaları)
- Gelir transferleri (kişilere ve kurumlara yapılan karşılıksız ödemeler)
 - Kişilere yönelik: amaç kişinin gelirini artırmak ve daha çok sosyal amaçlıdır (Doğrudan gelir desteği)
 - Kurumlara yönelik: ürüne, üretime veya başarıya göre verilir. Bunlara çeşitli sübvansiyonlar örnek verilebilir. Destekleme alımlarından, girdi desteği ve ürüne yönelik primlere kadar değişir. Asıl amaç gelir artışı olmasa da üretimi, verimi, kaliteyi artırarak veya maliyeti düşürerek geliri de etkiler.

Şema 2. Devletin Tarıma Yönelik Harcamaları

Gerçek Harcamalar	Cari Harcamalar	Destekleme alımları, hammadde ve girdi alımları, maaş ve ücretler		
	Yatırım Harcamaları	Altyapı ve üst yapı yatırımları alet-makine, damızlık hayvan		
	Kalkınma Carileri	Sosyal ve kültürel hizmetlerle ilgili harcamalar		
Transfer Harcamaları	Gelir Transferleri	Kişilere yönelik sosyal yardımlar (emeklilik, yaşlılık, işsizlik, hastalık), gelir yardımları		
		Kurumlara yönelik ödemeler (Sübvansiyon)	Ürüne yönelik	Fiyat sübvansiyonu, vergi indirimi, vergi iadesi, gereksinimden fazla satın alma, üretici yardımları depolama primleri, tüketici sübvansiyonu, ihracat sübvansiyonu, propaganda ve reklam
				Üretim faktörlerine yönelik
			Başarıya yönelik	Kalite primleri
	Sermaye Transferleri	Toprak reformu, toprak toplulaştırması, köylerin yeniden yerleştirilmesi, göçmenlerin yerleştirilmesi		

Sübvansiyon

- Karşılığında denk bir eda beklemeksizin üreticiye yapılan parasal yardımlardır.
 - Devlet verir,
 - Karşılık beklenmez,
 - Üretime yönelik
 - Belirli bir kesime yönelik
 - Parasal olan veya parasal değeri olan

II.Devlete Doğrudan Parasal Yükü Olmayan Önlem Yasalar, yönetmelikler,kararnameler

Bu önlemler için para ödenmez, devlet mekanizmasının işleyişi için gerekli düzenlemelerdir

- Üretime Yönelik
 - Ekim alanı düzenlemeleri
 - Vergi yasaları, indirim, muafiyet
 - Koop. Yasalar
 - İşsizlik, emeklilik düzenlemeleri
 - Toprak hukukuna ilişkin yasalar
- Pazara yönelik
 - Fiyat saptamaları
 - İç ve dış ticareti düzenleyici kararlar
 - Pazar araştırmaları

III.Genel Ekonomi Politikaları

- **1.Para Politikası Araçları** (Para arz ve talebini dengeye getirecek önlemler- para miktarına müdahale)
 - Emisyon hacmine müdahale
 - MB kredilerinin düzenlenmesi
 - Reeskont hadlerinin düzenlenmesi
 - Bankaların karşılık oranlarının düzenlenmesi
 - Devlet tahvillerinin çıkarılması
 - Kambiyo Kuru Değişiklikleri
 - Devalüasyon (ihracatı artırır ancak enflasyon ithaline neden olur)
 - Revalüasyon
 - Sabit kur politikası

III.Genel Ekonomi Politikaları

• 2. Mali Politika Araçları

– Yatırımları düzenleyici

- Yatırımı özendirmek, Tasarrufu özendirmek, alt yapı yatırımları yapmak

– Dış ticareti düzenleyici

- Gümrük vergileri, Kotalar, Vergi İadeleri, Primler

– Talebi düzenleyici

- Vergi düzenlemeleri, Devlet harcamaları ve yatırımları

Piyasadaki para miktarına müdahale

- **Emisyon hacminin kontrolü:** Devletin piyasaya sürdüğü para miktarı, bir diğer ifade ile Merkez Bankası kredileri, emisyon artışını belirleyen başlıca etmenlerdir.
- Merkez Bankası kredilerini oluşturan, kamu kesimine (KİT'lere) açılan dolaysız kredilerle, bankalar aracılığı ile özel kesime açılan dolaylı kredilerdir.
- Devlet, piyasaya para arzını azaltmak isterse harcamalarını kısar, kamu kesimine kredi açmaz.
- Ayrıca bankalara verdiği krediyi kısar. Bu durumda bankalar da özel sektöre açacakları kredileri azaltma durumunda kalırlar.

Piyasadaki para miktarına müdahale

- Bankaların açtığı kredilere bir diğer müdahale yolu da, **faiz hadlerinin düzenlenmesidir.**
- Faiz hadlerine müdahaleden ilk planda reeskont hadlerinin saptanması anlaşılır. Reeskont hadlerinin artırılması kredilerin pahalılaşmasına yol açarak kredinin maliyetini yükseltir.
- Bu da yatırımlar için kredi talebini azaltır. Yatırım malı talebi buna bağlı olarak düşer ve kişilerin yatırım mallarını ellerinde depolayarak spekülasyon yoluyla haksız kazanç sağlamaları bu durumda söz konusu olamaz.
- Reeskont hadlerinin düşmesi ise aksi etki yapar

Bazı kavramlar

- **İskonto;** henüz vadesi gelmemiş bir alacak senedinin bankalarca peşin para ile satın alınmasıdır.
- **İskonto haddi;** Bu senedin işleyecek faizlerine mahsuben yapılacak indirime denir.
- **Reeskont:** Bankaların ticari senetleri bu kez tekrar Merkez Bankasına kırdırmalarına denir.
- **Reeskont haddi:** Merkez Bankasınca yürütülen faiz haddine denir.

Piyasadaki para miktarına müdahale

- **Banka karşılık Oranları:** Kredi hacmine müdahale araçlarından bir diğeri de banka karşılık oranlarının yeniden düzenlenmesidir.
- Bankalar yasa gereği mevduatlarının belirli bir kısmını Merkez Bankasında saklamak zorundadır.
- Bankalarca Merkez Bankasına yatırılan karşılık oranları artırıldığında bankaların kredi hacmi daralır.
- Buna karşılık, Merkez Bankasının gerekli rezerv oranını düşürmesi piyasada para arzını artıracaktır.
- Bankalar daha fazla borç para verebileceklerdir.

Piyasadaki para miktarına müdahale

- **Açık piyasa İşlemleri:** Bankalara, dolayısıyla piyasaya daha fazla likidite kazandırılmakta veya piyasadaki likidite bankalardan para çekilerek azaltılmaktadır.
- Bu amaçla, para arzının çok düşük olduğu hallerde çok kısa vadeli hazine bonoları veya daha uzun vadeli devlet tahvilleri, bunları satmak isteyen kişilerden veya bankalardan, bir diğer ifade ile açık piyasadan satın alınır.
- Satın alınan tahvil veya bonoların bedeli likidite olarak ödenebildiği gibi, Merkez Bankasında (veya o işleve sahip benzeri kuruluşta) oluşturulan yeni banka rezervlerine de kaydedilebilir.
- Bu durumda kağıt üzerinde yaratılan bu fon, kasadaki likidite de aynı işleve sahiptir.

Piyasadaki para miktarına müdahale

- **Kambiyo kuru değişiklikleri:** Para politikasının araçlarıdır ve tarım politikası açısından büyük önem taşır.
- Devalüasyon bir taraftan dışsatımı artırırken, diğer taraftan dışarıdan enflasyon ithaline neden olur, besin maddesi ve işletme araçlarının fiyatlarını artırır, tarımsal girdi ve makinelerin ithalini pahalılaştırır. Örneğin T.L'nin değerinin düşmesi ile süt fiyatlarının artması yalnız enflasyonun etkisi değildir. Damızlık ineklerin örneğin Hollanda'dan, arpanın A.B.D.den, süt sağım makinesinin İngiltere'den, karton kutuların Danimarka'dan gelmesi sütün TL.maliyetini bir anda artıracaktır.
- Buna karşılık revalüasyonun etkisi ise devalüasyondakinin tam tersidir.

Mali Politika Araçları

- Para politikası araçları ile birlikte gelir dağılımı ve bölgesel yapı düzenlemesine katkısı olur.
- Devletin bütçe politikası (harcama ve gelir politikası) olarak uygulanır.
- Üç şekilde uygulanır. Bunlar
 - Yatırım düzenleyici
 - Talebi düzenleyici
 - Dış ticaret düzenleyici

Mali Politika Araçları

Yatırımları düzenleyici araçlar: Amaç özel sektörün yatırıma teşvik edilmesidir. Bunlar:

- Özel vergi indirimleri, ucuz arazi, elektrik, su temini ile istenilen bölgede yatırımlar özendirilir.
- Müteşebbis ve firmalara satın aldıkları hisse senedi ve yatırımlardaki paylara göre tasarruf primi ödenmesi ve tasarruf edilen miktarın gelir vergisinden düşülerek tasarruf özendirilir.
- Altyapının kurulması için kamu yatırımlar yapılabilir. Altyapının olmadığı yere özel sektör yatırım yapmak istemez.

Mali Politika Araçları

- **Talebi düzenleyici araçlar:** Konjonktürün (yani kısa süreli ekonomik dalgalanmaların) vergilendirilmesi ve para değerinin dengede tutulmasına yöneliktir.
- Bir mali politika olarak toplam arz ve talep arasındaki dengesizlikler devlet gelir ve harcamalarının hareketliliği ile önlenir.
- Para değerinin düşmesi tehlikelerini yaratan bir yüksek konjonktürde kamu harcama ve yatırımları sınırlanmalı veya vergiler artırılmalı, böylece satın alma gücünün fazlası çekilmeli ve genel talep azaltılmalıdır.

Mali Politika Araçları

- **Talebi düzenleyici araçlar:**
- Buna karşılık konjonktürün düşmesi (para azlığı) dönemine girildiğinde devlet harcamaları artırılmalı, arz karşısındaki talep eksikliği kapatılmalıdır. Vergi azaltılması bu konjonktür devresinde aynı şekilde talebi artırıcı yönde etki yapar.
- Talebi düzenlemeye yönelik bu mali politika araçları tarım ve kırsal alanı da etkileyecektir. Vergi indirim ve artırmaları tarım işletmesinde ve kırsal alandaki sanayi işletmesinde teşebbüs kararlarını da etkiler.
- Altyapının kuvvetlendirilmesi için zayıf yapıdaki bölgelerde kamu yatırımları yapılması ise üretim faktörleri hareketliliğini artırır ki, bu tarımda çalışanların istihdam ve gelir durumları üzerinde olumlu sonuçlar yaratır.

Mali Politika Araçları

- **Dış ticareti düzenleyici araçlar:**
- Dış ticaret dengesini yeniden kurmak ve enflasyonist gelişmelerden sakınmak için yararlanılır. Dışsatım vergileri koymak, dışalımında vergi indirimi yapmak veya tam tersine dışsatım kolaylıkları ve dışalım güçlükleri yaratmak gibi.
- Dışalımları serbest bırakmak; rekabetin sağlanmasını sağlayabilir. (tekelleşme varsa üretici veya aracılardan keyfi fiyat artışları engel olmak amacıyla taşır).
- Eğer yurtiçi fiyat artışları üretim yetersizliğinden kaynaklanıyorsa ve maliyetler de yüksekse, dışalımlardan sonra küçük üreticiler piyasadan silinebilir. Çünkü tarım ürünleri fiyatları piyasada en kötü koşullarda çalışan üreticilerin maliyetlerine göre oluşur.

Mali Politika Araçları

- **Dış ticareti düzenleyici araçlar:**
- Dışarıdan bir etki ile fiyatların düşürülmesi bu üreticilerin üretimi terk etmelerine ve üretimin daha da düşmesine neden olacaktır.
- Dışalımlarda gümrükler, kotalar yoluyla kısıtlamalar yapmak ise, o alanda yurtiçi üretimi desteklemek ve bazen de yapay olarak ve dünya fiyatlarının üstünde fiyatlarla üretimin devamını sağlamak amacıyla güdebilir

Mali Politika Araçları

Dış ticareti düzenleyici araçlar:

Dışsatıma vergi koymak; Dünyada talebi yüksek, dolayısıyla dışsatımı fazla ürünlere fon uygulanır bu yolla;

- Devlet gelirleri artırılır,
- Yurtiçi fiyatı dünya satış fiyatının fon miktarı kadar altına çekilir,
- bu sayede yurtiçi sanayiine ucuz hammadde ve maliyeti düşer
- Sanayicinin rekabet edebilme olanağı sağlanmış ve o malın hammadde olarak değil de işlenerek satışı desteklenmiş olur.
- Bu uygulamanın tarım kesimindeki etkisi farklı olabilir. Üretici dünya fiyatlarının, altında ürününü sattığını fark ederek üretimden vazgeçer.
- Dışsatımın vergi iadeleri, primler yoluyla desteklenmesinin ise dışsatım miktarını ve dolayısıyla üretimi artırıcı etkileri olacaktır.
- Ancak burada da dikkat edilmesi gereken, devletin parasal desteğine güvenen dışsatımcıların dünya pazarlarında fiyat düşürme gayret içine girip, kendi aralarında rekabet etmeleri engellenebilir.

Uluslararası Tarım Politikası Araçları

Amaçları daha dar kapsamlı olduğundan yararlanan araçlar da daha sınırlıdır.

- Açlık çeken ülkelere değişik koşullarda gıda yardımları
- Üretim açığı olan ülkelere üretim artışı için teknik bilgi, eleman sağlamak, girdi yardımı, çeşitli yollarla sermaye aktarımı, danışmanlık hizmeti sunmak gibi
- Ülkeler arası ticaretin geliştirilmesi için, ticari sınırlamaların kaldırılması, az gelişmiş ülke ekonomilerini güçlendirecek ürünlerde ticari ödünlere vermek, uluslararası rekabeti bozacak iç yardımların disiplin altına alınması için sistem oluşturmak